



Судова інженерно-екологічна експертиза — важлива ланка протидії російській агресії

Анатолій Міняйло

кандидат сільськогосподарських наук, доцент, судовий експерт, Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України, м. Київ, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0959-0855>, e-mail: ma.anatoliy@gmail.com

Надія Міняйло

доктор філософії в галузі «Природничі науки», заступник завідувача відділу аспірантури, Національний університет біоресурсів і природокористування України Міністерства освіти і науки України, м. Київ, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5191-6057> e-mail: nadia_m@it.nubip.edu.ua

Людмила Дмитренко

судовий експерт, Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України, м. Київ, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8555-6851>, e-mail: Dmitrenko_Liudmyla@ukr.net

Особливістю судової інженерно-екологічної експертизи є те, що об'єктами дослідження зазвичай є конкретні об'єднання великої кількості різноманітних компонентів, які взаємодіють між собою і з довкіллям. Різноманітність компонентів за їхнім походженням (геологічним, біологічним, антропогенним) і за природою їхньої взаємодії (фізичні, хімічні, біологічні процеси; механічне пересування та змішування, забруднення небезпечними речовинами) створюють неповторний комплекс ознак антропогенно-змінених об'єктів довкілля на локальній ділянці, де відбулася екологічна подія. Предметом дослідження є дані щодо екологічних ризиків і збитків, завданих довкіллю. Методи дослідження — аналітичні розрахунки на базі усталених методик досліджень в галузі екології.

Ключові слова: агресія рф; війна; екологічні збитки; законодавство; підприємства; судова інженерно-екологічна експертиза.

Forensic Engineering and Ecological Expertise — an Important Link in the Counteraction against Russian Aggression

Anatolii Miniailo, Nadia Miniailo, Liudmyla Dmitrenko

A feature of forensic engineering and environmental examination is that the objects of study are usually specific combinations of a large number of heterogeneous components that interact with each other and with the environment. The diversity of components by their origin (geological, biological, anthropogenic) and by the nature of their interaction (physical, chemical, biological processes; mechanical movement and mixing, contamination with hazardous substances) create a unique complex of features of anthropogenically modified environmental objects in the local area where the environmental event occurred. The subject of the study is data on environmental risks and environmental damage. Research methods - analytical calculations based on generally accepted research methods in the field of ecology.

Keywords: russian aggression; war; environmental damage; legislation; enterprises.



З початком науково-технічного прогресу суспільства та розвитком різноманітних галузей промисловості, пов'язаним з інтенсивним видобуванням корисних копалин, використанням лісів, земель, водойм, флори та фауни, людина все більше користується природними комплексами для задоволення своїх потреб. Чим далі суспільство просувається у власному розвитку, тим більше чинить негативний вплив на довкілля. Такі дії призводять не лише до зменшення ресурсів, а й до забруднення і засмічення природного середовища продуктами життєдіяльності, що чинить згубний вплив на довкілля не лише в реальному часі, а й на декілька поколінь наперед. До того ж для задоволення своїх матеріальних потреб суспільство все частіше порушує закон.

Загалом судова експертиза — це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів досудового розслідування чи суду.

Системи екологічного оцінювання сьогодні застосовують практично в усіх країнах світу, у багатьох міжнародних організаціях як превентивний інструмент екологічної політики. Отже, екологічна оцінка зосереджена на всебічному аналізі можливого впливу планованої діяльності на навколишнє середовище і послуговуванні результатами цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічного збитку. Такий підхід стає особливо актуальним у міру поширення ідеї стійкого розвитку [1].

На сьогодні у зв'язку з військовими діями на території України екологічна ситуація в державі стала значно гіршою: унаслідок постійних обстрілів знищуються цілі біогеоценози, токсичні речовини потрапляють в повітря, ґрунт та воду. Наслідки такого впливу на довкілля будуть відчуватися багато десятиліть, потребуючи величезних зусиль та матеріальних ресурсів для відновлення балансу екологічних компонентів, які забезпечують стійкість рівноваги екосистеми.

Для притягнення до відповідальності винних у протиправних діях у сфері екології, зокрема веденні повномасштабної війни на території України, а також отримання відшкодування за заподіяну довкіллю шкоду важливе значення має інженерно-екологічна експертиза, яка застосовується як джерело доказів у кримінальному, цивільному, господарському, адміністративному судовому процесі, у справах про адміністративні правопорушення, а також у виконавчому провадженні, зокрема, у міжнародних судових установах.

Лише впродовж 2022 року, з початком повномасштабних військових дій, Офіс Генерального прокурора відкрив 16 кримінальних проваджень за статтею про екоцид, саме за злочини, учинені росіянами. Зокрема, через прильот двох російських ракет на нафтобазу під Калинівкою Київської області в березні 2022 року, унаслідок чого вигоріла величезна кількість нафти та багато її розтеклося навколо й потрапило в сусідні водойми, через що в них загинула вся риба, а підземні горизонти були отруєні.



Також відкрито кримінальне провадження через загибель кількох мільйонів птахів на фабриці в Чорнобаївці Херсонської області та обстріли ядерної установки «Джерело нейтронів» у Харкові тощо [2].

Окрім зазначених злочинів, є безліч інших, найтяжчими з яких можна вважати підлив дамби Каховської ГЕС, унаслідок чого постраждали не лише люди, а й флора та фауна величезної території; пожежу та розлив нафтопродуктів на нафтобазі у Львові внаслідок улучання в неї; знищення флори та фауни в Ізюмському лісі Харківської області; пожежі на заповідних об'єктах Кінбурнського півострова в Миколаївській області; пожежу в зеленій зоні, яка межує з територією Запорізької АЕС в Енергодарі; пожежі та воронки від влучань снарядів, а також залишки боєздатних боєприпасів на сільськогосподарських угіддях. Перелік злочинів, скоєних росією, зростає й далі, створюючи небезпеку не лише Україні, а й усьому світу.

Наразі триває робота для отримання репарацій за всі заподіяні збитки. Для цього Міндовкілля працює з багатьма міжнародними організаціями. Збираються та документуються докази порушень екологічного законодавства. Розрахунок завданих збитків проводять за чинними методиками (атмосферне повітря, вода,

грунт, земля, акваторія, ліс, природо-заповідний фонд) [2].

Отже, Україну чекає нелегкий шлях відновлення в усіх сферах функціонування держави, зокрема у сфері збереження та відновлення довкілля. Важливою ланкою в цьому процесі залишається судова інженерно-екологічна експертиза, адже ефективно застосування спеціальних знань експертів у галузі екології відіграє значну роль у кримінальному судочинстві під час розгляду злочинів проти довкілля.

Звісно, застосування спеціальних знань експертів у галузі дослідження обставин та організаційно-технічних причин і наслідків впливу техногенних джерел на об'єкти довкілля дадуть змогу повно оцінити ситуацію та максимально визначити шкоду, завдану довкіл्लю, проте умови сьогодення потребують створення нових і вдосконалення наявних методик дослідження наслідків порушень екологічного законодавства.

Перелік джерел посилання

1. Юрченко Л. І. Екологія : навч. посіб. Київ, 2009. 304 с. URL: http://moodle.nati.org.ua/pluginfile.php/12527/mod_resource/content/1/Ecologiya_Yurchenko.pdf (дата звернення: 02.09.2025).
2. Чи відповідь росія за зруйноване довкілля? URL: <https://svit/kpi/ua/2023/06/08/чи-відповідь-росія-за-зруйноване-дов/> (дата звернення: 02.09.2025).